

Walbert Bühlmann: *Weltkirche. Neue Dimensionen — Modell für das Jahr 2001 (A világegyház. Új távlatok — Modell 2001-re)*. Styria, Graz—Wien—Köln 1984, 246 o.

A neves missziológus és pasztorálteológus könyve I. részében átfogó képet nyújt a katolikus egyház jelenlegi helyzetéről és szellemi áramlatairól a hat kontinensen.

Az első fejezet megadja az alaphangot. „Elérkeztünk a ‚harmadik egyházhoz‘: a harmadik világ és a harmadik évezred egyházához. Leegyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy az első évezred az első, a keleti egyház jegyében folyt le: az első nyolc általános zsinaton az játszotta a vezető szerepet. A második évezredben egyértelmű a második, a nyugati egyház vezetése: az ő szelleme alakítja a középkort és a missziós kezdeményezéseket, az Újvilág felfedezése után. Minden arra mutat, hogy a harmadik évezredet a harmadik, a déli egyház vezeti. Meggyőződésem, hogy a jövőben az egész egyház részére a harmadik egyházból erednek a legfontosabb indítások és ihletek.” Az előző kettő hatása nem tűnik el nyomtalanul, nem is szűnik meg, de tanulniuk kell a harmadik világ egyházaitól.

Három fejezet ismerteti a latin-amerikai, afrikai és ázsiai egyház fejlődését századunkban. Elynyérték önnállóságukat: a hívek száma megnövekedett, felismerték saját problémáikat és kézbe vették a megoldások útjait.

Ennek következtében megváltozott a viszonyuk az európai és észak-amerikai, „misszionáló egyházakhoz”. Megnyilvánul ez történelmük megírásában. Azelőtt Európa állt még a többi földrész egyháztörténelmének központjában is. A leírások gyakran csak környületeket akartak ébreszteni az olvasókban. Néhány éve ellenhangként megjelentek a missziókat kritizáló írások a harmadik világban. Ma látjuk, hogy kiegyensúlyozott, az egész valóságot feltáró tanulmányozásra van szükség. A missziós munka szükségét sem szabad kétségbe vonni. De legyen ez a béke szolgálat: testvéri, nem pedig függő viszony kialakítása, és épüljön kölcsönösségre. Misszionáriusok mindazok, akik tudatosan túllépnek a keresztény közösség határain és a Krisztustól távolosóknak, a „még nem” vagy „már nem” keresztényeknek viszik az evangéliumi értékeket Afrikában, Ázsiában vagy Európában (97 o.). A lelkipásztor ma már sehol sem elégedhet meg azzal, hogy pusztán meglévő híveit gondolzza! Nyugat keresztényei reményt meríthetnek a harmadik világ fiatal egyházainak próbálkozásaisából.

Az első rész utolsó fejezetében Bühlmann Asszisi Szent Ferencet, a modern időknek megfelelő, világtávlatokban gondolkodó és prófétai lelkű példaképet állítja az olvasók elé.

A II. részben az elmúlt 20 év tapasztalatait és fejlődési irányait vetíti ki a szerző a következő 20 évre. Ennek alapján fejti ki véleményét, hogy milyennek képzelet az egyházat az évezredfordulón. Vezérelve: figyeljük meg, hogy mi megy és mi ment végbe a harmadik világ egyházaiban, mert ezek határozzák meg a jövőben — pasztorális szempontból — az egész egyház életét.

A harmadik világ egyházai csak akkor gyakorolhatják a számuknak és fejlődésüknek megfelelő szerepet, ha helyet biztosítanak nekik az egyházi „hierarchiában”. Más szóval: viszonylag még kevés kardinálisuk van, és kevesen dolgoznak a pápai diplomáciában. — Új modellt sürget a szerző az egyház szerkezetére is: legyen kevésbé centralizáló és adjon több hatalmat a földrészek püspökkari konferenciáinak. Ennek egyik módzata lehetne, hogy mindegyik kontinens élére állítsanak egy pátriárkát. Új alakot kapna a régi: jeruzsálemi, antiochiai, alexandriai, konstantinápolyi és római pátriárkátus. Tartson az egyház kontinentális zsinatokat. Adjon több szabadságot a liturgia alakításában, a teológiai rendszerek kidolgozásában, szolgálati papság formájá-

nak és feltételeinek (cölibátus, nők papsága stb.) meghatározásában. Végül: reformra szorul a római kúria. A pápai primátus érintetlen marad, csak a vezetési stílust kell biblikusabb és dogmatikusabb alapokra fektetni (205 o.).

Az egyház egységének ne csak vertikális eszközei legyenek. Jobban építsük ki a horizontális egységet is. Ennek érdekében a helyi egyházak lépjenek cserekapcsolatba anyagi, személyi és szellemi téren: ismerjék meg és használják föl a többi világrész által kidolgozott teológiákat, lelkipásztori tapasztalatokat és életstílusokat.

A könyv K. Rahner: „A jövő lelkipásztorkodásának távlatai” című tanulmányával zárul.

Bühlmann sok érdekes szempontot, adatot közöl. A könyv, főleg második fele, erősebb a kritika emlegetésében, mint a megoldások kidolgozásában. Az ismert mondás szerint: a szerző inkább a gázpedált nyomja, mint a féket húzza. Sok megjegyzése a futurologiába tartozik (Kirchenfuturologie, 196 o.), ahol nagy szerephez jut az egyén fantáziája.

Péteri András

Szabó Ferenc: Szavak forrása csend. Válogatás Claudel, Valéry, Emmanuel költeményeiből. Róma 1985. 268 o.

P. Szabó három kedvenc költőjétől hoz könyvében szinte utánozhatatlan tartalmi és formai hűséggel műfordításokat. A Függelékben pedig saját élményvilágából olvashatunk néhány remeket. Ezeknél érződik példaképeinek hatása és befolyása anélkül, hogy utánzások lennének.

A csend az a közös forrás, melyből a három költő alkotó munkájában merít, bár mindegyik mást ért a teremtő csend alatt.

Claudel sokat gondolkozott azon, honnan fakad költői alkotása, hisz költészetének nem volt előkészítője, elődje a francia irodalomban. Megvallja, hogy inspirációja, ihlete olyan mélységekből tör fel elemi erővel, melyeket maga sem ismer: „Inkább követem tollamat, mint irányítom.” „Mi más a költészet, — írja Gide-nek 1905-ben Kínából, mikor Partage de Midi (Déli osztozás) c. művét befejezte — mint kiáltás és odakiáltás, felsorolás és hálaadás, mint az ifjak éneke a tüzes kemencében, mint Asszisi szent Ferenc naphimnusa? De még több: az alkotó, a költői szó egyik mimikája, megismérlése annak a „Legyen”-nek, mely mindent teremtett.”

A csend Claudelnél az örökkévalóság és az idő kapcsolódása, a lét szíve, amit az irodalom memóriának, animának vagy mnemosyne-nek is nevez. A művészetet tehát lehetetlen elválasztani Claudelnél a vallástól, a hittől.

Valéry számára a csend drága útítárs; az a legfőbb szál, mely a világhoz fűzi; a nagy, hallgató béke, ahol a reményt hallja; az éj édessége; a titokzatos éjszaka sötét kincse, melyet nem világít meg semmi napfény, de amelyen — mint a telihold egy fekete tó vizében — Én-je tükröződik. Ugyan nem a költő „külsőleges, lírai vagy romantikus Én-je, hanem az a meztelen, mintegy metafizikai Én, amely nem hús, nem érzékenység, nem ideg és nem személyiség, hanem ismeret, egyszerűség, tudat és mély állandóság, — magának a létnek a hangja.” Ezt az Én-t kutatja Valéry a csendben, — a forrásban. Ez az Én az, amely a lehető legrövidebb úton vezethető Istenhez, de sorsa — mint egy ráerőszakolt, görbe pálya, vagy belényomott és rákényszerített erő — megakadályozza ezt. Valéry nem tudja áttörni Én-je bűvös körét, csak sejt, hogy a szeretet lehet az az egyetemes gravitáció, mely valóban a legrövidebb úton vezet Istenhez: az igazi Másikhoz. De önmagán kívül egy másikat elfogadni számára annyi, mint önmagát kiszolgáltatni, de másikat bálványozni.

Pierre Emmanuel szerint a költészet éppúgy a figyelem aktusa, mint az imádság. A költő felkészíti, betájolja lelkét — mint az elmélkedő — a csend meghallgatására. A csend és a csendben hallgató költő között kapcsolat jön létre: szeretet. A teremtő, költői szó ennek a csendnek a konkretizálása, sűrített lényege.